

PERSPECTIVELE FORMĂRII PERSONALITĂȚII ÎN CONTEXTUL POLITICILOR EDUCAȚIONALE CONTEMPORANE

BODAREU-CERETEU Galina, lector superior

Summary

Education is one of the essential phenomena that characterize human society. Mankind has kept values created in the past and it has passed from one generation to another. In ancient writings have appeared oldest philosophical education. A special place in the educational system it has historical education. Trebuie să se întărească azi școlile pentru a-și consolida importanța în societate. Criza economică afectează educația. Depresiunea în societate, lipsa de siguranță în viitor ar trebui să fie un avertisment pentru toată lumea.

Educația este unul din fenomenele esențiale ce caracterizează societatea umană. Din cele mai vechi timpuri ale existenței sale omenirea a ținut să-și păstreze valorile sale create și să le transmită de la o generație la alta. Orice societate însușește întreaga experiență precedentă și trasează căi pentru perspective pozitive pe viitor.

Viitorul omenirii se crează, indiscutabil, în prezent și depinde de capacitatea ei de a-și înainta valorile supreme, spre care să tindă fiecare om. În contextul istoric al timpului său, fiecare societate și-a creat un anumit sistem de valori umane, care au stat la baza conceptului educațional al epocii, în știința contemporană acesta fiind determinat ca o categorie principală a teoriei și practicii pedagogice, caracterizată prin dimensiunea socială, când stabilește congruența educației cu cerințele sociale; psihologică, dacă exprimă anumite caracteristici psihice ale persoanelor, și pedagogic, deoarece încearcă să determine omul în raport cu aspectele instructive-educative [7]. Astfel, sistemul educațional, fiind un element component al sistemului social, și aflându-se într-o reciprocitate directă și permanentă cu acesta, formează împreună idealul educațional, care exprimă în final unitatea dintre cerințele societății și educație sau necesitatea unui anumit tip de om pentru realizarea practică a acestor cerințe, pe de o parte, și satisfacerea reală a necesităților și a posibilităților indivizilor, pe de alta. Realizarea acestei sarcini și explică, probabil, esența evoluției societății.

Filozofia educației a fost întotdeauna imperativul dezvoltării societății. În baza analizelor comparativ-tipologice, realizate asupra aspectelor etnografice, originile acesteia pot fi atestate în epoca de până la apariția scrisului. Sistemul de viață comunitară din cadrul obștii au accentuat importanța legăturilor între generații. Antichitatea cunoaște cele mai vechi scrieri filozofice despre educație. Acestea au înaintat subiecte importante, asupra cărora au meditat mai mulți gânditori ai epocii. Prin conținutul său valoric, creațiile filosofilor antici reprezintă o moștenire inestimată, care a fost dezvoltată pe parcurs de noi personalități ale timpului istoric. Definind educația ca „arta de a forma bunele deprinderi sau de a dezvolta aptitudinile native pentru virtute ale acelor care dispun de ele”, Platon în unul din „Dialogurile” sale a elaborat concepția sistemică despre bine și despre frumos, considerate valori eterne pentru toată omenirea. Făcând referință la dialogul său „Republica”, trebuie să recunoaștem rolul lui în clasificarea valorilor, unde un loc aparte îi oferă înțelepciunii, iar miturile le consideră un reper în formarea personalității (după el, acestea transmit înțelepciune și valori). În acest context, menționăm și o altă idee importantă, ce derivă din cele analizate mai sus: necesitatea *motivării cunoștințelor*. De fapt, aceasta redă un imperativ pentru toate timpurile [9]. Aristotel în lucrarea sa „Politica” spunea că „educația trebuie să fie un obiect al supravegherii publice, și nu particulare” [5]. Tot el

a evidențiat două sensuri ale valorii economice: valoarea de schimb și valoarea de întrebuințare. Mai târziu Comenius în lucrarea „Didactica magna” a dezvoltat ideile despre educație, afirmând că la naștere natura înzestrează copilul cu „semintele științei, ale moralității și religiozității”, ele devenind un bun al fiecărui om numai prin educație.

Pe parcursul timpului conceptul filozofic despre educație a suferit modificări esențiale, racordându-se noilor provocări, care au generat și noi abordări. „Viitorul unei națiuni este hotărât de modul în care aceasta își pregătește tineretul”, afirma, încă din secolul al XVII-lea, marele umanist olandez Erasmus. Altfel spus, exponentul oricărei societăți este noua generație. Societatea modernă, dezvoltând ideile lui Thomas d'Aquino [4], a realizat doctrine progresive noi ale timpului, dezvoltate de către înaintașii săi. Morala și valorile educației, valențele educaționale au determinat paradigma modernă a filozofiei educației, susținută de Immanuel Kant [1]. Totodată, și concepțiile pedagogice idealiste ale lui Hegel [6] au provocat noi direcții în gândirea filozofică despre educație.

Societatea contemporană impune o atenție mai mare asupra concepțiilor fenomenologiei și existențializmului (în special impactul existențializmului asupra educației, reflectate în primul rând de către M. Heidegger [10]), precum și asupra ideilor pozitivizmului logic al lui Russel [5] sau a celor pragmatice ale lui J. Dewey [5]. Gândirea filozofică analitică în educație a devenit însoțită de o abordare a limbajului pedagogic în contextul filozofiei educației. ”Cea mai mare parte a propozițiilor și problemelor formulate, scrie L.Wittgenstein, rezultă din faptul că noi nu înțelegem logica limbajului nostru”.

Educația secolului XXI presupune un sistem de acțiuni, prin care se elaborează perspectivele existenței societății în mileniul III, adică a ceea ce va urma în deceniile viitoare. Acesta este un reper pentru segmentul istoric temporal al începutului de secol și mileniu, în care ne aflăm. De calitatea conținutului educației va depinde caracterul evoluției omenirii în continuare. Secolul XXI este secolul dezvoltării științei și noilor tehnologii. Specificul condițiilor istorice ale lumii contemporane constă în aplicarea tehnologiilor avansate nu doar în economia mondială, dar și în relațiile încordate de concurență politică, care manifestă tot mai mult tendințe de extindere în afara Terei. În asemenea situație, când omenirea are experiența a două războaie mondiale și contradicții politice între marile puteri ce dețin arme nucleare performante, devine absolut argumentat aspectul axiologic al educației.

Un loc aparte în sistemul educațional îl are învățământul istoric, prin intermediul căruia se transmit valorile umane din patrimonial cultural material și spiritual al civilizației. Pentru Republica Moldova acesta a devenit una din prioritățile politicii educaționale contemporane. Învățământul istoric preuniversitar și universitar continuă tradiția unui concept educațional, iar, la etapa actuală, el contribuie „...la formarea și dezvoltarea competențelor-cheie europene și naționale, cu precădere în ceea ce privește calitățile viitorului cetățean democratic. Educația istorică are un rol deosebit în dezvoltarea deprinderilor și abilităților necesare pentru formarea cetățeanului participativ și responsabil. În acest context, istoria are menirea de a forma un cetățean democratic, care să fie înzestrat, pe parcursul școlarizării, cu un ansamblu de competențe funcționale ce îi vor permite să facă față cerințelor societății contemporane” [3].

Fiecare disciplina de învățământ, în funcție de conținutul ei, contribuie la formarea personalității elevului. Prin natura sa, istoria trezește și cultiva sentimente, creează stări raționale și afective. Istoriei îi revine un rol esențial în formarea personalității elevilor. Ea nu doar transmite un volum de cunoștințe în informarea elevilor despre consecutivitatea datelor sau a

conținutul unor evenimente istorice ci are rolul important de a forma capacitatea de interpretare, înțelegere și acțiune. Istoria vizează atât latura *cognitivă* cât și cea *rational-afectivă* contribuind la dezvoltarea cunoștințelor din toate sferile existenței sociale. Istoria este un exemplu pentru prezent, este o știință de sinteză, componenta esențială a culturii generale, operează cu concepte, noțiuni specifice și din alte discipline, constituie fundament pentru cunoștințele dobândite la discipline ca: limba și literatura română, literatura universală [11]. Fiind o disciplină din aria curriculară Om și Societate, istoria, contribuie la dezvoltarea competențelor de comunicare; la educarea competențelor civice și de relaționare interpersonală. Totodată, prin mesajele sale de conținuturi informaționale, ea vine să educe în societate a sensibilității față de cultură și valori, iar deprinderile sistematice de căutare a răspunsurilor la întrebările care apar sau sânt provocate de profesor, duc la formarea pentru învățarea pe parcursul întregii vieți.

Tendențele de globalizare impun nu doar uniformizarea aspectului instructiv la nivel mondial, în cadrul sistemului de educație, în care tinerii să acumuleze cunoștințe și să-și formeze anumite abilități, dar și formarea, ca rezultat final al procesului instructiv-educativ, a anumitor valori morale umane înalte. Pe parcursul timpului școala a fost un centru de cultură important. În condițiile actuale, Școala trebuie să-și întărească rolul de catalizator în societate. Prin calitatea educațională, școala trebuie să reprezinte locul de păstrare și transmitere a valorilor identitare și a celor general-umane. Școala astăzi este pusă în situația de a răspunde provocărilor moderne, prin promovarea unor categorii de valori în rândul tinerilor. Educația este o acțiune specifică omului și, de aceea, educația începe odată cu omul. De aceea, școala de azi trebuie să fie caracterizată drept un element superior al civilizației, bunăcuviința moravurilor. Sistemul educațional contemporan trebuie să contribuie la dezvoltarea premizelor care să ușureze interacțiunea tinerilor cu societatea contemporană complicată. Școala este veriga principală a sistemului educațional contemporan, unde se definește personalitatea omului. În cadrul concepției despre educația permanent se evidențiază rolul școlii în educarea familiei. Această latură a problemei educării generațiilor este și mai complicată. Cu regret, în condițiile actuale de criză contemporană, indiscutabil, sarcina respectivă devine mai complicată, întrucât ea exprimă o motivare diferită a acțiunilor, ceea ce duce la formarea unor valori diferențiate la populație. Acest fapt reprezintă un alt aspect al problemei pe care o abordăm, când se accentuează nu doar o incompatibilitate de caractere, dar și un nivel inferior de competențe instituționale.

Politica educațională contemporană se realizează în conformitate cu strategia de stat în raport cu obiectivele politice și economice externe. Comunitatea statelor membru ale Uniunii Europene se bazează pe voința de a crea o societate și un spațiu economic bazat pe cunoaștere. Inteligența se formează într-un sistem educațional perfect. Lumea contemporană, prin diversitatea ei, are nevoie și de o inteligență emoțională, care ar sta la baza relațiilor de colaborare atât la nivel de colaborare externă, cât și a relațiilor de comunicare interpersonală. La etapa actuală sunt necesare politici publice care să permită educarea democrației, cunoașterea societății și formarea competenței profesionale cât mai înaltă.

Astfel, o corelație bună între cunoștințele, aptitudinile și valorile formate pot reprezenta, în ansamblul lor, personalitatea contemporană, care ar fi exponentul noului concept educațional. Consolidarea acestui concept poate fi asigurată de o educație a libertății și democrației, precum și a unui sistem de învățământ al Republicii Moldova încadrat în procesul reformei globale a învățământului. Este firesc să facem referință la lucrarea Nichifor Crainic „Puncte cardinale în haos”, în care autorul înceacă să descrie situația actuală din societate, când o lume cu o, neliniște

a generației vechi” se vrea a fi înlocuită cu alta, în care „pulsul ei zvâcnește în venele tineretului” [1].

În acest context vom încerca să mai exemplificăm subiectul abordat și prin unele referințe la Legea educației permanente, care a fost înaintată în România și ideile căreia se conțin în Proiectele educaționale contemporane pentru Republica Moldova. Conform proiectului acestei Legi, finalitățile principale ale educației permanente vizează dezvoltarea plenară a persoanei și dezvoltarea sustenabilă a societății. Educația permanentă se centrează pe formarea și dezvoltarea competențelor-cheie, a competențelor specifice și a competențelor avansate, necesare într-o economie a cunoașterii și o societate democratică. *Proiectul lansat de UE „Educație și formare 2020”* [12] este un nou cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale. El prevede obiective strategice comune pentru statele membre, inclusiv un set de principii pentru atingerea acestor obiective, precum și metode de lucru comune cu domenii prioritare pentru fiecare ciclu de lucru periodic. Acest cadru a fost creat pe baza realizărilor programului precedent de lucru „Educație și formare 2010” [13] „în scopul de a răspunde la provocările care sunt încă de actualitate în ceea ce privește crearea unei Europe bazate pe cunoaștere și transformarea învățării pe tot parcursul vieții într-o realitate pentru toți”. Acest proiect stabilește patru obiective strategice:

a) realizarea în practică a învățării pe tot parcursul vieții și a mobilității – sunt necesare progrese privind punerea în aplicare a strategiilor de învățare pe tot parcursul vieții, dezvoltarea cadrelor naționale pentru calificări în legătură cu Cadrul european al calificărilor și stabilirea unor parcursuri educaționale mai flexibile. Se prevede extinderea mobilității și aplicarea Cărții europene a calității pentru mobilitate;

b) îmbunătățirea calității și a eficienței educației și formării – toți cetățenii trebuie să poată dobândi competențe-cheie,

c) promovarea echității, a coeziunii sociale și a cetățeniei active – educația și formarea ar trebui să permită tuturor cetățenilor să dobândească și să dezvolte abilități și competențe necesare pentru a permite ocuparea unui loc de muncă și continuarea învățării, cetățenia activă și dialogul intercultural.

d) Stimularea creativității și a inovării, inclusiv a spiritului întreprinzător, la toate nivelurile de educație și formare – promovarea dobândirii de către toți cetățenii a unor competențe transversale și garantarea bunei funcționări a triumphiului cunoașterii (educație-cercetare-inovare).

Potrivit strategiei „Educație 2020”, autoritățile Republicii Moldova își propun ca până în 2020 să asigure accesul la studii de calitate pentru toți copiii și tinerii.

Situația actuală de criză influențează, indiscutabil, și domeniul educației. De capacitatea găsirii soluției adecvate depinde cu adevărat soarta întregului sistem educațional mondial, dar și a celui național. Fenomenului migrației sezoniere a forței de muncă, abandonul școlar înregistrează niveluri îngrijorătoare. Aceasta permite constatarea faptului, că sistemul de educație se află în declin. Starea decriză se argumentează și prin insuficiența fondurilor alocate pentru salarizarea profesorilor, pentru întreținerea și dotarea școlilor; grave și profunde inegalități de pregătire și de oportunități între cei care trăiesc în mediul rural și cel urban, între cei din familii dotate cu capital social și cei lipsiți de resurse economice. Deși educația este declarată o prioritate națională, totuși, ea nu este tratată ca cel mai important serviciu public asigurat de stat. Mulți dintre tinerii care termină școala generală obligatorie, nu reușesc ori nu au posibilitatea să-și continue studiile. Fără îndoială, acestea duc la o demoralizare a societății în

general (tineri și părinți), iar uneori și la o schimbare a dominantei emoționale. Prin urmare, criza financiară și economică actuală poate constitui un nou izvor de conflicte sociale, interetnice, interreligioase sau internaționale.

Dacă ar putea fi abordată cu responsabilitate maximă, ea putea fi un moment favorabil pentru a promova înțelepciunea conviețuirii pașnice prin noi forme de comunicare și cooperare în a păstra și cultiva darul sfânt al vieții umane. Școala trebuie să fie preocupată să-i învețe pe tineri nu doar să învețe, ci și cum să-și consolideze anumite însușiri specifice umane, cum ar fi prietenia, omenia, solidaritatea, dragostea, ospitalitatea, compasiunea față de ceilalți etc.

Susținerea morală a tinerilor pentru viața în comun este o condiție pentru lipsa de interes a tinerilor față de școală, formarea competențelor metacognitive pentru învățare ajută la îndepărtarea stresului lor școlar, oferă șansele creării unui climat uman pozitiv. Mediul socio-cultural constituie fundalul axiologic al instruirii valorilor și formării convingerilor de către tânără generație. Studiile științifice din ultimii ani, în special, ale școlii psihologice franceze ar trebui să devină un jalon în educarea tinerei generații. J. Piaget în analizele sale despre dezvoltarea judecăților morale la copii, accentuază morală preconvențională, realismul moral și autonomia conștiinței morale. Astfel, morala în perspectivele educației trebuie să devină o prioritate majoră în formarea înțelegerii omului. Depresia, lipsa siguranței în viitor, care s-a cristalizat în ultimii ani în societatea noastră, trebuie să fie o alarmă pentru toți factorii de decizie, care au tangențe cu sistemul educațional din Republica Moldova. De gradul de înțelegeră a societății depinde viitorul omenirii și chiar existența ei.

Bibliografie

1. Ceapraz, Ion, *Empiric și teoretic în cunoașterea științifică*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1987.
2. Crainic, Nichifor, *Puncte cardinale în haos*. București, 1996 și 1998.
3. Curriculum pentru învățământul gimnazial (clasele V – IX). Preliminarii.
4. Dancă, Wilhelm, *Logica filosofică. Aristotel și Toma de Aquino*, prefață de Alexander Baumgarten, Iași, 2002.
5. Jonathan, Barnes, *Aristotel*, București, 2006.
6. Kuznetov, B.G., *Rațiune și ființare*, București, 1979.
7. Nicola, I., *Tratat de pedagogie școlară*, București, 1996.
8. Piaget, Jean, *Psihologia inteligenței*, București, 1965.
9. Platon, *Opere complete* (trad.: Cezar Papacostea, Marta Guțu, Constantin Noica, ed. îngrijită de Petru Creția, Constantin Noica, Cătălin Partenie, București, 2001).
10. *Timp și Ființă*, trad. de Dorin Tîlincă și Mircea Arman, Jurnalul Literar, București, 1995.
11. Metodica predării istoriei, III. ISTORIA CA OBIECT DE STUDIU, 3.1. Locul istoriei în școală, <https://www.google.ro/#q=metodica+predarii+istoriei>, vizitat la 10 ianuarie, 2016.
12. http://planipolis.iiep.unesco.org/upload/Moldova%20R/Moldova-R-Sectoral_Education_Strategy_2014-2020-rom.pdf ;
13. [http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2011/0371\(COD\)&l=EN; STRATEGIE PRIVIND EDUCAȚIA ȘI FORMAREA PROFESIONALĂ Perioada de programare 2014-2020 Draft iulie 2013;](http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2011/0371(COD)&l=EN; STRATEGIE PRIVIND EDUCAȚIA ȘI FORMAREA PROFESIONALĂ Perioada de programare 2014-2020 Draft iulie 2013;)
<https://ro.wikipedia.org/wiki/Comenius>